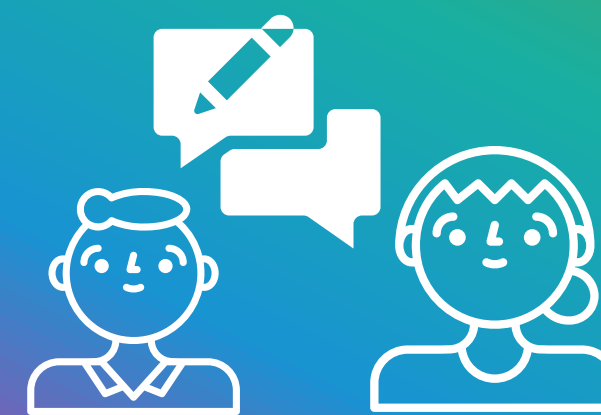

סיפורי הערכה

"משוב מקדם למידה": מה זה "טוב"? מה זה "מצוין"?

1 הצורך

כבר במהלך לימודי התחברתי מאוד לעקרונות של "משוב מקדם למידה".

ידעתי שכמורה ובמיוחד כרכזת הערכה ארצה לקדם נושא זה בבית הספר. בשנתי הרביעית בתפקיד רכזת הערכה, הצגתי למנהל בית הספר מספר דוגמאות שהמחישו שרוב המשובים מסתכמים במילים בודדות: "מצוין", "כל הכבוד", "עשית עבודה נהדרת", "טוב", או רק "תשתדל יותר". בתיאום עם המנהל החלטנו להתחיל בתהליך הטמעת השימוש ב"משוב מקדם למידה" עם צוות המורות בשפה עברית.

2 מטרת התהליך

בשיתוף עם צוות המורות לשפה עברית הגדרנו שתי מטרות: הרחבת הידע של המורות בנושא "משוב מקדם למידה" ושיפור היכולת שלהן לכתוב משובים מקדמי למידה בשפה העברית.

3

למידה עצמית

החלטנו שצריך לקרוא חומרים על הנושא, לחפש מאמרים וסרטונים שיסייעו לנו ללמידה מעמיקה יותר, תוך התמקדות במשוב כתוב. כל אחת מהמורות חיפשה מאמרים בנושא, ובכל ישיבת צוות קראנו יחד מאמר וקיימנו דיון במסקנות ובתובנות מרכזיות.

4

התנסות עצמית וחש

הבאנו דוגמאות למשובים שנהגנו לכתוב כמורות. ניתחנו יחד את המשובים והתנסונו בזיהוי נקודות החוזק, בהיבטים הצריכים שיפור, ובכתיבת משוב איכותני. קיימנו מספר פגישות שבהן יישמנו את מה שלמדנו על המשובים שלנו. כל עוד התרגול היה בתיאוריה, הכול זרם כמו שצריך. ברגע שהצעתי לנסות לכתוב משובים לפי העקרונות שזיהינו, עלו החששות. תגובת המורות הייתה: "את יודעת כמה זמן ייקח לי לכתוב משוב כזה ל-36 תלמידים?" וגם "זה הזוי. אני לא יכולה לעשות את זה, זה כל כך מורכב".

6

יישום ושיתוף התלמידים

החלטנו כצוות להתמקד בכיתות ד', ובחרנו לעבוד עם חמישה תלמידים מכל כיתה במסגרת השעות הפרטניות. המשימה הייתה לכתוב משוב שיקדם את הלמידה של התלמידים ויעזור להם לשפר את הביצוע שלהם. בישיבת צוות דנו בעדויות שהביאה כל מורה לגבי כל אחד מהתלמידים איתם היא עובדת. באחת הישיבות אמרה אחת המורות: "התלמיד לא הבין מה כתבתי לו. הוא אפילו לא התייחס לזה"

הבנו שהתלמידים התרגלו שכתבו להם מילה או שתיים על המשימה. הם לא ציפו שהמורה תתייחס למשימה, תכתוב פסקה שלמה ותנסה לכוון אותם לביצוע טוב יותר. הדיון הזה העלה את הצורך בקיום שיחה עם התלמידים בעקבות המשוב הכתוב, להסביר מה אני כמורה כתבתי, מה אני מצפה וגם לשאול מה הם הבינו מהמשוב הכתוב.

5

משחק תפקידים ושינוי

כדי להתמודד עם החששות שהעלו המורות, עשינו משחק תפקידים של מורה-תלמיד. שאלנו מה אני כתלמיד אוכל להבין מהמשוב שניתן לי על ידי המורה, במה הוא יוכל לעזור לי בשלב הבא כשאחזור על אותה משימה, מה אוכל לבצע אחרת.

בעקבות משחק התפקידים נשמעו המורות אחרת: "אני צופה מהצד וחושבת ששווה לנסות ולהתנסות בזה. התלמידים יכולים ללמוד הרבה מהמשוב וזה יאתגר אותם", "בכובע של התלמיד, אני יכולה להבין למה הם לא מתקדמים. מה זה 'טוב'? מה זה 'מצוין'?... איך הוא ישפר את הכתיבה שלו" וגם "חשוב מאוד לכתוב לתלמיד משוב, זה מכוון אותו, זה לא רק לכתוב 'טוב' ולעבור הלאה". אחרי משחק התפקידים כולנו ידענו שהתהליך דורש מאמץ, אבל כדאי לנסות ולא לוותר.

7

הרחבת המעגל

השנה הרחבנו את המעגל. התחלתי לעבוד עם צוות המורות בשפה הערבית תוך התמקדות בנושא ההבעה בכתב שבו המורות רואות קושי ניכר אצל התלמידים. כרכזת הערכה קיימתי עם צוות השפה הערבית כמעט אותו תהליך שעשיתי עם צוות המורות בשפה עברית. בתחילת השנה סברו המורות בצוות השפה הערבית שמשוב מתייחס לפירוט כל השגיאות של כל תלמיד במבחן. התלמיד קיבל את הדף שלו עם הערות על הביצוע שלו בכל שאלה. התחלנו לפרק את ה"משובים" שהמורות נתנו: התייחסנו לשגיאות הספציפיות וכיוונו את התלמידים ללמוד מהשגיאות שלהם. המורות התלהבו, כל אחת בחרה חמישה תלמידים מכל כיתה ולהם היא נתנה משובים מתמשכים למשימת הכתיבה שהם כתבו.

תהליך שינוי התעודה הבית ספרית

1 הצורך

מזה כמה שנים שוררת בקרב צוות המורים תחושת חוסר נוחות מהתעודות הניתנות לתלמידים בגלל התחושה שאנחנו משקיעות זמן ומחשבה במסמך ש"לא מדבר אלינו". מסמך שאינו משקף את העשייה ואת התהליכים שהתלמידים עוברים בלמידה, ושאינו ביטוי למגוון דרכי ההערכה שבהן אנו מעריכות את התלמידים. התסכול גובר במיוחד לקראת כתיבת התעודות. בתיאום עם מנהלת בית הספר קיימתי ריאיונות עם כמחצית מאנשי הצוות אודות עמדתם ביחס לתעודה. ניתחנו יחד עם סגנית המנהלת את המידע שעלה בריאיונות, ואת הממצאים הצגנו בישיבת סוף השנה של צוות הניהול. הממצאים הראו כי רוב הצוות מעוניין להשתתף בתהליך לשינוי התעודה ומנהלת בית הספר תמכה בכך.

בתחילת שנת הלימודים, במטרה לעודד מעורבות מורים רבים בתהליך, הוקמו שלושה צוותים כשכל אחד מהם כלל מורים מקצועיים, מחנכות, רכזת שכבה ורכזת הערכה. המנהלת הקצתה שעה שבועית לשיבות עבודה של הצוותים ויצאנו לדרך.

2 זיהוי מטרות-העל

בשלב הראשון החלו המורות המקצועיות בזיהוי מטרות-העל בהוראת כל תחום הדעת, תוך כדי פירוט דרכי ההוראה המקובלות וזיהוי המיומנויות הדרושות בכל תחום דעת. המחנכות עסקו בצורה דומה במקצועות שהן מלמדות ובמטרות בתחום החברתי, רגשי וערכי. התהליך עצמו תרם רבות ליצירת שפה משותפת ולהעמקה בציפיות החינוכיות שלנו כצוות מהתלמידים. חלק מהמפגשים כללו קריאת חומרים עיוניים והתייעצות עם מומחים בתחומים שונים. התוצר אליו הגענו היה רשימת מטרות פדגוגיות וחינוכיות.

3 כתיבת מחוון מקצועי או חברתי-רגשי

בשלב השני כתב כל צוות מקצועי את המחוון בתחום שלו (מקצועי או חברתי-רגשי) שמתאר רמות שונות של יכולת, התנהגות, ביטוי או אופרציונלי בכל מטרה. כלומר: מה ייחשב בעינינו רמה נמוכה בהשגת המטרה ומה ייחשב רמה גבוהה. התוצר של שלב זה היה מפרט מעמיק של המטרות ושל יעדי הביניים בכל אחד מהתחומים בכל השכבות. השינוי המרכזי היה בדרך שבה החלטנו למשב את כישורי הלמידה ואת ההיבטים החברתיים והרגשיים: במקום הערכה של המורה, למסד בכל הכיתות תהליך של הערכה עצמית והערכת עמיתים. הערכות אלו ייכנסו לתעודה, כולל היעדים האישיים שיגדיר התלמיד למחצית השניה.

5 כל שינוי מתחיל בפעולה ראשונה

היה צריך להתחיל עם פעולת שינוי כלשהי ולתווך אותה לתלמידים ולהורים.

התהליכים הללו ארכו זמן רב מהצפוי, ובהחלטה ניהולית אמיצה – תעודות אמצע השנה לא חולקו בתבנית המוכרת, אלא המחנכות כתבו מכתב אישי לכל תלמיד שכלל משוב מכל המורים. במקביל הגדרנו לעצמנו שלושה מישורי פעולה שחייבים להיות מטופלים בהמשך: עדכון מתמיד והנגשה של מערכת המשו"ב, סדנאות למורים בכתיבת משובים, ומפגשים של תלמידים והורים למתן הסבר על שינוי התעודה ותרומתה לתהליך הלמידה של כל תלמיד ותלמידה.

4 הצגה חגיגית ושיתוף התלמידים וההורים בהתלבטות

בשלב הבא ערכנו יום מרוכז וחגיגי לכלל המורים שבו הצגנו את כלל התוצרים שנבנו, במטרה לקבל את חוות דעתם. בדיון עלתה שביעות רצון מהכיוון שהתגבש, והמורים חשו שהפירוט יעזור להם במתן הערכה מעמיקה ומיטבית. עם זאת, עלה חשש כיצד יקבלו הורי התלמידים את השינוי ואת העובדה כי המידע יהיה יותר מילולי ממספרי. המחנכות העלו רעיון לשתף את התלמידים בהתלבטות: התלמידים יקיימו ריאיון עם הוריהם בשאלת שינוי התעודה. פעילות לא מתוכננת זו נקשרה בקלות לתהליכי ההוראה בכיתה, והתלמידים נהנו מאוד לבצע אותה. ניתוח הריאיונות העלה כי עמדות ההורים אינן אחידות, וכי יש מהם המעדיפים להישאר עם התעודה הקיימת ואילו אחרים ישמחו לשינוי.

6 הצעדים הבאים

השלבים הבאים מבחינתי הם להבנות את מערך ההערכה בתחומי הדעת השונים כך שיחזקו את הקשר בין המיומנויות שהגדרנו לבין תהליכי ההערכה הנהוגים בשכבות השונות ובתחומי הדעת השונים.

תלקיט הכתיבה לכיתה ב': הצעה לתהליך הטמעה

1 הצורך

השנה אני ממלאת את תפקיד רכזת הערכה בבית הספר, וכן משמשת מנטורית פדגוגית של נגה, מורת חותם, מחנכת כיתה ב' (מורה חדשה שעשתה הסבה אקדמאית להוראה). כמנטורית אני מלווה אותה במהלך כל השנה ומסייעת לה בתחום הפדגוגי. כשנחשפנו למבדק הכתיבה לכיתה ב', פנתה המנהלת לרכזת שפה וביקשה ממנה ללוות את נגה ביישום שלו בכיתתה. מאחר שהליווי התעכב מסיבות שונות, הצעתי לרכזת שאני אלווה את נגה ביישום מבדק הכתיבה, וכך אוכל להתנסות יחד עם נגה במבדק וכן להביא לידי ביטוי את הפן שלי כרכזת הערכה בבית הספר. רכזת השפה שמחה מאוד על היוזמה, וסיכמנו שבסוף השנה נקיים למידה של כלל מורות השפה מההתנסות שלנו.

3

חילוץ תובנות ממפגש הכתיבה

בסיום התהליך עם התלמידים קיימנו משוב והתייחסנו לנקודות חוזק ולקשיים שעלו. נגה ציינה כי הייתה זקוקה לעוד רעיונות שיעוררו דמיון אצל התלמידים והרגישה ביטחון בהובלה של הקבוצה. במקביל ניהלנו שיח לגבי אופן כתיבת התלמידים. מילאנו את דף התצפית הראשוני במידע על התלמידים (למשל על אופן ההקשבה והמעורבות בשיחה, מידת הריכוז, קשיים בהבנה, בקשת עזרה, שימוש ברכיבי תוכן). ניתוח זה עזר לנו מאוד אחר כך בהערכת התוצר בחלק המתייחס להתבוננות על הכותב. בשלב הבא אספנו את כל תוצרי הכתיבה והערכנו אותם על פי המחווון. התהליך נמשך הרבה מאוד זמן. התעכבנו על כל תלמיד והתלבטנו לגבי ארוכות. במיוחד אם היה פער בין כתיבתו במהלך השנה לבין כתיבתו במפגש הפרטני. נעזרנו בדוגמאות לניתוח כתיבה המופיעות באתר וכן חזרנו למדריך למורה ועברנו שוב על החלק העוסק במשוב. חזרנו שוב על העקרונות של "משוב מקדם למידה" ועל הסיבות מדוע חשוב לתת משוב לתלמיד וכן על העובדה שהתלמיד יהיה שותף פעיל להערכה שאותה הוא מקבל.

2

מפגש הכתיבה הראשון

בשלב הראשון קראנו, נגה ואני, את המדריך למורה, הנמצא באתר ראמ"ה. לקראת מפגש הכתיבה הראשון ערכנו בכיתה שיח ראשוני על כתיבה ועל התלמיד ככותב שבו הציעה נגה שני נושאים לכתיבה מתוך היחידה "על עצמי". כל אחד מהתלמידים בחר נושא לכתיבה וחילקנו אותם בהתאמה לקבוצות.

לקראת השלב השני של המפגש עם התלמידים בקבוצה קטנה, שנערך כשבועיים לאחר מכן במסגרת השעות הפרטניות, חזרנו שוב למדריך למורה, קראנו אותו לעומק והכנו את כל החומרים הנדרשים: דפי כתיבה מעוצבים לתלמיד, כרטיסיות של רכיבי תוכן ודף תצפית ותיעוד.

במפגש הכתיבה ערכה נגה שיחה מטרימה עם התלמידים כדי להעלות רעיונות לכתיבה בנושא הנבחר וכדי לסייע להם לתכנן את הכתיבה. בסיום השיחה חולקו דפי הכתיבה ורכיבי התוכן ונעשה תיווך על פי הצרכים שעלו. אני צפיתי ותיעדתי.

4

שיח רפלקטיבי עם התלמידים

למדנו יחד את הכלי לניהול שיח רפלקטיבי עם תלמיד וביקשנו מהתלמידים למלא את השאלון לתלמיד – חווית הכתיבה. בשלב הסופי ערכה נגה שיחות עם חלק מהתלמידים כאשר היא נעזרת במשוב אותו כתבה. נוכחתי באחת השיחות ושמתי לב שנגה מפתחת שיח פתוח ומזמין עם התלמיד ובמקביל נצמדת לתובנות שעלו בעקבות ניתוח הכתיבה. החלק האחרון של המשוב הכולל נקודות לחיזוק וחוזקות, מיקד את נגה בשיח כך שחלק מהתלמידים הצליחו להמליץ בעצמם את הנקודות שאותן הם צריכים לשפר.

מועדי ב': האם נדרש שינוי?

1

הצורך: מתחשות חוסר נוחות להגדרת תהליך ההערכה

משיחות מזדמנות עם מורים שונים בצוות בית הספר עלה חוסר שביעות רצון מהנהול הבית ספרי המתייחס למועדי ב' בחט"ב. היה קשה להבין אם חוסר שביעות הרצון הוא משהו נקודתי לנוכח העומס הנוסף המוטל עליהם או מערכת. כדי לבדוק זאת, הוגדר תהליך הערכה שמטרתו קבלת החלטות בעניין המשך הפעלת נוהל מועדי ב' והאופן שבו יתקיימו.

2

היכרות עם שגרת ההיבחנות בבית הספר

רכזת הערכה החלה בתהליך למידה של הנושא באמצעות עריכת ריאיונות אישיים עם רכזת הבחינות בבית הספר ורכזי המקצועות. מהריאיונות התחדדו נקודות המבט השונות והמורכבות של הנושא.

3

הגדרת שאלות ההערכה

רכזת הערכה בשיתוף צוות הניהול, רכזת הבחינות ונציגי מועצת תלמידים ניסחו את שאלות ההערכה:

- האם מבחני מועד ב' משיגים את מטרתיהם? והאם הם עומדים במבחן העלות-תועלת?
- כיצד ניתן להתאים את מועדי ב' לצרכים העדכניים של בית הספר ושל התלמידים?

4

איסוף מידע

ללצורך איסוף המידע נבנה שאלון מקוון לכל תלמידי חטיבת הביניים, התקיים שיח עם כלל צוות המורים ונאספו נתונים בשיתוף צוות עברית. במהלך שיעורי המקצוע התבקשו התלמידים לכתוב נייר עמדה בנוגע למועדי ב', בתגובתם היה עליהם להתייחס למטרות מועדי ב', ליתרונותיהם ולחסרונות וכן להציע הצעות לשיפור. בנוסף אספה רכזת ההערכה מידע כמותי:

- אחוז התלמידים הנבחן במועד ב'
- משאבי כוח האדם המוקצים לכיתות ההיבחנות
- שיעור שיפור הציון לאחר מועד ב'.

5

ניתוח ועיבוד הנתונים ובניית הצעות לשיפור

נערכו ניתוח ועיבוד של כלל המידע הכמותי והאיכותני. המידע אורגן על פי שאלות ההערכה.

נמצא כי קיים חוסר שביעות רצון מאופן קיום מועדי ב' בכל הרמות בבית הספר - הנהלה, מורים ותלמידים. כתוצאה מכך, הורכבה רשימת הצעות לשיפורים שיש לערוך בנוהל מועדי ב':

- א. שינוי הקריטריון שלפיו מאושרת ההיבחנות במועד ב'.
- ב. שינוי האחוז הניתן למבחן מועד ב' לעומת מועד א'.
- ג. מספר מבחני מועד ב' המאושרים לתלמיד.

6

הצגת הממצאים וקבלת החלטות

בישיבת ההנהלה הוחלט להציג את הממצאים בפני המחנכים, המורים המקצועיים ומועצת התלמידים.

הוחלט על שנת ניסיון שבמהלכה הנוהל החדש יופעל והרכזת תערוך עליו בקרה לאחר כל מועד ב' (ארבע פעמים בשנה).

יחסי בית ספר-הורים: מה חושבים השותפים?

1 הצורך

בתי ספר רבים מתלבטים בשאלה: כיצד להגביר את שיתוף ההורים בחיי בית הספר? אחד מבתי הספר בחר יעד כחלק מתפיסת בית הספר כקהילתי, אך גם לנוכח העובדה שבשנת הלימודים הקודמת הצטברו תלונות על קשיים בקשרי צוות בית הספר וההורים. בבית הספר נוצרה אווירה של חוסר אמון כלפי ההורים, ירידה במוטיבציה של המורים וכן התנגדויות או פסיביות וחוסר שיתוף פעולה של הורים בפעילויות שונות שבית הספר יזם.

מנהלת בית הספר בשיתוף עם הצוות המוביל ביקשה מרכזת ההערכה לבחון לעומק את תחושות הצוות על מנת לנסות להבין את מקורות הקושי בקשרים עם ההורים.

2

מטרות ההערכה וצוות משימה

רכזת ההערכה הגדירה עם הצוות המוביל את מטרות ההערכה: ללמוד על התחושות בצוות המורים ועל ההשלכות שלהן על תפקוד המורים; לבחון את מקורות ההתנגדות בקרב הורי בית הספר. הוחלט על הקמת צוות משימה שיכלול את רכזת ההערכה, הסגנית והיעצת.

3

איסוף הנתונים: הכלים ותהליך האיסוף

בשלב הראשון קיימה הרכזת ריאיונות עם מספר מחנכים לצורך בניית שאלון למורים. השאלון שנבנה עסק בתחושות המקצועיות והאישיות של המורים ובציפיות מההנהלה בעניין שיתוף ומעורבות ההורים בבית הספר. במקביל, נערכה ישיבה עם ועד ההורים המרכזי והוצג הרעיון לבצע תהליך הערכה, כולל שאלון להורים, על מנת ללמוד על יחסי הורים-בית הספר. ועד ההורים הסכים, ואף היה שותף בבניית השאלון ובעידוד הורים להשיב עליו.

4

עיבוד הנתונים והצגתם

רכזת ההערכה ניתחה ועיבדה את הנתונים שעלו משאלוני המורים וההורים. הממצאים משאלון המורים העלו כי הם חשים שההנהלה לא מגבה אותם, כתוצאה מכך חלה אצלם ירידה במוטיבציה ובמחויבות כלפי בית הספר, והם מצפים לקבל כלים לניהול שיח משמעותי עם ההורים. ממצאי שאלון ההורים הראו כי הם מרגישים שלא קיים ערוץ תקשורת עם בית הספר, וכי למעשה לא קיימת עימם שותפות. רבים מהם שוקלים לעזוב את בית הספר או לא לרשום אליו את ילדיהם האחרים.

נתונים אלה הוצגו להנהלת בית הספר ולוועד ההורים. בפגישות הללו אספה הרכזת את הפרשנויות וההצעות שעלו, והחלה להכין יחד עם צוות המשימה תוכנית פעולה.

5

גיבוש המלצות ותוכנית לשיפור

בישיבה נוספת בהשתתפות מורים והורים, הוצגה תוכנית הפעולה המוצעת, שכללה מספר מרכיבים:

- אימוץ של תוכנית חינוכית (תוכנית מדף) המעודדת שפה משותפת ויצירת תחושה של מחויבות הדדית בין הורים למורים ולתלמידים
- הוחלט לקיים ערבי הורים פעם בחודש לדיון בנושאים שוטפים המעסיקים את קהילת בית הספר
- לעדכן באופן שוטף את אתר בית הספר באירועים ובתמונות
- להוציא ניוזלטר חודשי שיישלח לכל ההורים.

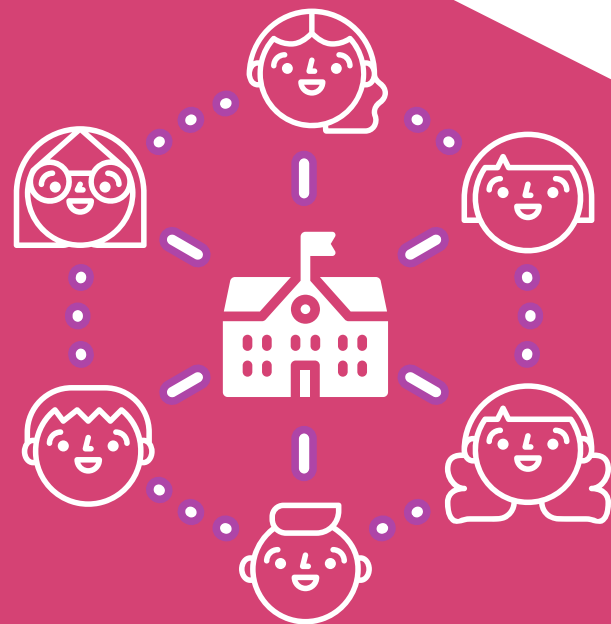
תוכנית הפעולה כולל תקציב ולוח זמנים אושרה ע"י הנהלת בית הספר והחלה לפעול, שצוות המשימה ממשיך להיפגש ולעקוב מקרוב אחר התנהלות התוכנית.

6

הערכה חוזרת

בסוף שנת הלימודים התקיימו שני מהלכים על מנת ללמוד על העמדות בקרב הצוות הבית ספרי וההורים: הועבר שאלון נוסף למורים ולהורים, וכן התקיימו שתי קבוצות מיקוד עם הורים. בקבוצות המיקוד נשאלו ההורים אם הם מעוניינים להמשיך בפעולות שנעשו ואם יש להם הצעות נוספות.

רכזת ההערכה עיבדה בחודשי הקיץ את כלל הנתונים, התקיים דיון בצוות המשימה וגובשו החלטות על פעולות מומלצות לשנה הבאה. הפעולות שעליהן הוחלט הוכנסו לסדיריות וללוח הזמנים השנתי של בית הספר.

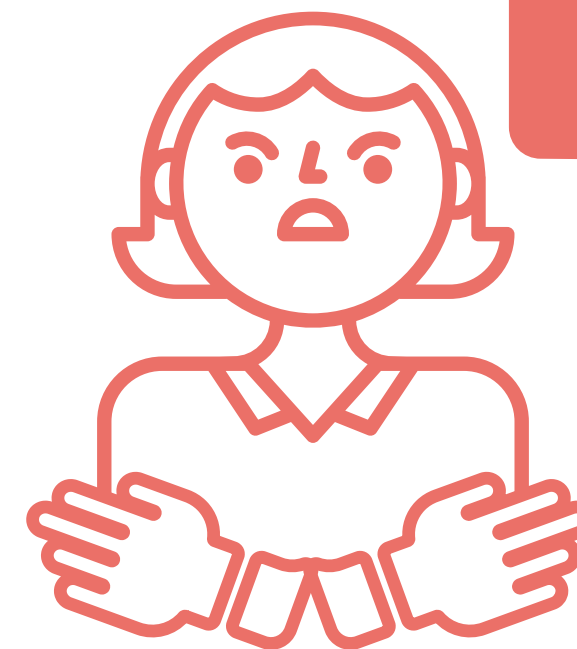

מבדקי הקריאה: מטלה או מתנה?

1 הצורך

הסיפור שלנו מתחיל משיחה טעונה שהתנהלה בין מורות בכיתות א' בחדר המורים בבית ספר יסודי בצפון הארץ. אני הייתי רק בתחילת תפקידי כרכזת הערכה.

כרכזת הערכה בתחילת דרכה בבית הספר חשבתי לעצמי: אני רק מתחילה וזה מה שמחכה לי.

די מספיק עם מבדקי קריאה. עוד עומס בעבודה? סתם דרישות לא מוצדקות. אנחנו מעבירות ולא עושות בזה כלום!

אני לא יכולה לתת לתלמיד משוב ולבנות לו תוכנית התערבות! מתי אספיק לעשות את זה?

2

איתור הקושי: מה מקור ההתנגדויות?

מאחר שידענו שיש התנגדויות, התחלנו בפגישה עם המורות בשיתוף רכזת שפה בבית הספר במטרה לחדד את מקור ההתנגדויות בקרב המורות. בפגישה עלה כי המורות אינן מכירות את העקרונות המרכזיים של המבדק ואת הפוטנציאל שלו לעבודה ממוקדת עם כל תלמיד ורואות בו עוד משימת חובה שמטילים עליהן. במטרה להראות להן נקודת מבט אחרת, ביקשתי מרותי, אחת המורות בכיתות ב', לשתף בהצלחה שלה משימוש במבדק ולספר איך הוא עזר לה עם עידו, אחד התלמידים שבאמצע כיתה ב' עדיין לא רכש את הקריאה. חידדתי בתיאור של רותי את העובדה שזה היה תהליך של כמה חודשים שאיפשר לה לזהות אצל עידו קשיים ספציפיים שעזרו לה לעבוד איתו באופן ממוקד יותר ולהתאים לו משימות בכיתה.

3

למידה: מה ניתן ללמוד מתשובות התלמיד על הקשיים שלו?

בעקבות הפגישה עם צוות שפה ובתיאום עם מנהל בית הספר החלטנו לקיים מספר מפגשים במליאה הבית ספרית להיכרות עם העקרונות של מבדקים מעצבים ככלל ועם מבדקי השפה שפותחו בראמ"ה בפרט. בשיתוף עם רכזת העברית בנינו שלוש סדנאות אותן הנחינו יחד. במהלך הסדנאות עסקנו בהיכרות עם העקרונות המרכזיים של מבדקים לעומת כלי הערכה מסכמים, וכן להיכרות ולהעמקה עם משימה 3 – הבנת טקסט מושמע במבדק כיתה א'. האזנו יחד לטקסט "סיפור הנעליים" והתנסו בניית תשובות שונות לחמש השאלות המצורפות לו. לצורך הניתוח נעזרנו במחווון המצורף למדריך למורה הכולל תשובות נכונות, חלקיות ושגויות. התנסות זו חידדה את היכולת של המורה להסיק מתשובת התלמיד על הקושי שלו ברכישת השפה ולבחור את התרגול המתאים לילד זה. הדיון על מה ניתן ללמוד מתשובות התלמידים המשיך גם לגבי משימות כיתתיות אחרות שבהן אנו משתמשות במהלך הלמידה. ההתנסות הורידה מעט את ההתנגדויות.

4

בנייה משותפת של דרכי התמודדות ותכנית התערבות

בתחילת שנת הלימודים נקבעו ארבעה מפגשים עם צוות מחנכות כיתות א'-ב'. בכל מפגש קיימנו דיון סביב תשובות שאחת המורות הביאה מהמבדק והועלו דרכים כיצד ניתן לתת מענה לתלמיד. כמו כן, העלו המורות אתגרים בהעברה ובניתוח של המבדק וחשבנו יחד מהי הדרך הטובה ביותר להתמודד עם אתגרים אלה. קבענו מראש מי מהמורות תציג בכל מפגש כך שכולן הגיעו מוכנות למפגשים. את אחד המפגשים הקדשנו לבניית תוכנית התערבות כדי שלמורות יהיה ביטחון בבניית תוכנית כזו בעתיד.

בדיונים שהתקיימו עם המורות עלה כי קל יותר לזהות במה התלמיד מתקשה, אך מסובך יותר להציע דרכי פעולה. כלומר, יש קושי במעבר מהתוצאות לתוכנית עבודה אישית ולמתן משוב שיקדם את הלמידה. לכן, החל מאמצע השנה, שולבו במפגשים השבועיים גם היכרות עם חומרים של האגף לחינוך מיוחד כולל התייחסות לבניית תוכנית לימודים אישית לתלמיד וכן המשך תרגול מתן משוב מקדם למידה.

הערכת תכנית "מנהיגות צעירה"

1

בירור הצורך בהערכה ובהגדרת מטרות ההערכה

בחטיבת הביניים שלנו מופעלת זה מספר שנים על ידי גוף חיצוני תוכנית לטיפול מנהיגות. מכיוון שאחד מיעדי בית הספר הוא טיפוח מיומנויות רגשיות וחברתיות וערכים בלמידה, הוחלט לבדוק את הרלוונטיות והיעילות של התוכנית במטרה לקבל החלטות לגבי המשך הפעלתה והרלוונטיות שלה ליעדי בית הספר.

2

היכרות יסודית עם התוכנית

רכזת הערכה למדה לעומק את התוכנית כולל הבנת הצורך שלשמו הוחלט להפעיל אותה בתחילת הדרך. במסגרת הלמידה היא קיימה תצפיות בפעילויות של התוכנית, ראינה את המדריכים מטעם התוכנית, קראה ולמדה על רעיון מנהיגות צעירה ועל חשיבותו בגילאי חטיבת הביניים.

3

הגדרת שאלות ההערכה

לאחר ההיכרות עם התוכנית נוסחו עם צוות הניהול והרכז החברתי שאלות ההערכה הבאות: א. האם התוכנית משיגה את מטרותיה? האם היא עומדת במבחן העלות-תועלת? ב. האם הצרכים של בית הספר להגברת מנהיגות והתנדבות עדיין רלוונטיים? ג. בהנחה שמעוניינים להמשיך בתוכנית – כיצד ניתן להתאימה לצרכים העדכניים של בית הספר?

4

שיטת ההערכה ומדדי הצלחה

בהתייעצות עם צוות הניהול נקבעו תהליך ההערכה והמדדים להצלחת התוכנית, למשל: מספר המועמדים למועצת התלמידים, מספר החברים בתנועות נוער, מספר הפעילויות החברתיות שמאורגנות בשכבה, היקף היוזמות ההתנדבותיות של התלמידים. הוחלט שהמידע ייאסף בשאלון מקוון שיועבר לכל תלמידי החטיבה, וכן בקבוצות מיקוד עם תלמידים ועם מחנכים. הרכזת אספה גם את המידע הכספי ואת המידע על משאבי כוח האדם המוקצים לתוכנית.

5

איסוף נתונים ועיבודם

רכזת ההערכה אספה את הנתונים במהלך חודשיים וערכה ניתוח ועיבוד של כלל המידע הכמותי והאיכותני. מהממצאים עלה כי חלק מהפעילויות בתוכנית תורמות ליעד של טיפוח מיומנויות רגשיות וחברתיות, והתלמידים הביעו שביעות רצון מפעילויות אלו. עם זאת, מהממצאים עלו הצעות לבצע שיפור בתוכנית בהיבטים שונים. למשל, חלק מהפעילויות (כמו אלו העוסקות בטיפוח מיומנויות מנהיגות) מתאימות יותר לפעילות של תנועת נוער ולעיתים אותה פעילות מתקיימת גם בתנועת הנוער וגם בבית הספר. התלמידים הציעו כי החלוקה לקבוצות תהיה לפי תחומי העניין שלהם ולא על פי החלוקה לכיתות וכך תהיה להם ההזדמנות ללמידה רב-גילאית והיכרויות.

6

הצגת הממצאים וקבלת החלטות

בישיבת ההנהלה הוצגו הממצאים בפני המחנכים. במקביל, נפגשו הרכזת, מנהלת בית הספר והרכז החברתי עם החברה שמפעילה את התוכנית במטרה להציג להם את הממצאים ולתכנן איתם את השינויים בתוכנית בהתאם להמלצות שעלו בתהליך ההערכה. הוחלט כי רכזת ההערכה תמשיך לאסוף מידע מהתלמידים והמורים על הפעילויות בתוכנית ועל השינויים ונקבעו שתי נקודות עצירה נוספות במהלך השנה ללמידת הנתונים שייאספו.

הערכת לומדים בהלימה לרוח "פדגוגיה מוטת עתיד"

1

הגדרת הצורך ומטרות התהליך

בית הספר שבו אני משמשת רכזת הערכה מקדם ייחודיות בית ספרית המתמקדת בפדגוגיה מיטבית ומצמיחה תוך שימוש בעקרונות של פדגוגיה מוטת עתיד (פמ"ע). מנהלת בית הספר והצוות המוביל הגדירו את מטרת התהליך: להוביל פיתוח מקצועי של צוות המורות בארבעת מקצועות הליבה שיעסוק בבניית כלי הערכה איכותיים ההולמים את רוח הייחודיות והמחזקים כתוצאה מכך פדגוגיה מיטבית ומצמיחה.

3

למידה תיאורטית שלי כרכזת הערכה

בשלב השני פניתי ללמידה מעמיקה בנושא באתר של אגף מו"פ במשרד החינוך, דרך דוגמאות של בתי ספר שמיישמים פדגוגיה חדשנית וחומרים נוספים שמצאתי ברשת. הלמידה התמקדה בששת העקרונות של פמ"ע וכיצד הם באים לידי ביטוי בפרקטיקות הוראה, למידה והערכה.

את החומרים האלה שלחתי גם לרכזים לקריאה וביקשתי מהם שלקראת המפגש הבא ירשמו לעצמם שלוש פרקטיקות הערכה שיכולות להתאים ליחידות ההוראה שנבנו ולבדוק אילו עקרונות של פמ"ע באים לידי ביטוי בפרקטיקות אלה.

2

למידה על הקיים ואיתור הקושי

בשלב הראשון קיימתי פגישה עם רכזי המקצוע במטרה ללמוד על דרכי ההוראה, למידה והערכה שבהם משתמשים בצוותים אלה. חשוב היה לי לצאת ממה שהם עושים, לשפר את מה שכבר קיים בכל מקצוע ולרתום אותם לשותפות בתהליך. ביקשתי מהם להביא לפגישה דוגמה של יחידת הוראה שנבנתה ברוח הייחודיות. במפגש עברנו על יחידות ההוראה וניסינו להבין באילו עקרונות של פמ"ע אנחנו משתמשים. מצאנו כי היחידות נבנו ללא כלי הערכה מתאימים לעקרונות פמ"ע.

4

המשך הבניית ידע שיתופי עם הרכזים כולל התנסות

בפגישה הבאה דנו בהצעות שהובאו בכל יחידת הוראה תוך התייחסות ליעדי ההערכה, לזהות המעריכים (לא רק המורה מעריך) ולכלי ההערכה שבהם נעשה שימוש כדי להשיג יעדים אלה.

בשלב זה הרגישו הרכזים שעדיין אין להם מספיק ידע והבנה בנושא שיאפשרו להם להוביל את התאמת כלי ההערכה הקיימים או לבנות כלים חדשים. החלטנו לקיים מפגש נוסף של הרכזים שבו נתנסה בהתאמת כלי הערכה קיים ליחידת הוראה אחת שנבנתה בהתאם לייחודיות הבית ספרית, תוך שימת דגש על עקרונות פמ"ע הבאים לידי ביטוי בכלי זה וכיצד הם יקדמו פדגוגיה חדשנית ומעצימה.

- כדי לבטא את עקרון הפרסונליות נתנו לכל תלמיד שלוש אפשרויות הערכה ואפשרנו לו לבחור כיצד יוערך. כמו כן הוספנו למשימת ההערכה גם חלק של הערכה עצמית של התלמיד שאותה ימלא לאחר הביצוע.

- ליחידת הוראה שנלמדה באופן שיתופי בלמידת עמיתים (עקרון השיתופיות) חיברנו כלי הערכה על עבודה קבוצתית. במחווון שפיתחנו הדגשנו הערכת מיומנויות של שיתופיות והוספנו הערכת עמיתים.

לאחר התנסות זו, נפגשו הרכזים עם צוותם לשלושה מפגשים שבהם דנו בכלי ההערכה הקיימים ובחנו את התאמתם ליחידות ההוראה החדשות שנבנו ברוח הייחודיות.

5

תובנות להמשך

בסוף שנת הלימודים התקיימה ישיבה בהשתתפות המנהלת, צוות הייחודיות, רכזי המקצוע ואני. בישיבה שיקפנו את תהליך הלמידה שעברנו בצוות הרכזים, הרכזים שיתפו באתגרים ובהצלחות שעלו במפגשים שלהם ודנו בפעולות להמשך:

- ההשתלמות הבית ספרית בשנה הבאה תעסוק גם בפרקטיקות הערכה בנוסף לפרקטיקות הוראה ולמידה. יושם דגש על פרקטיקות המקדמות את עקרונות פמ"ע. כמ כן ייבנה מחווון לשיעור המקדם פדגוגיה מיטבית מעצימה
- יוקם מאגר של כלי הערכה התואמים את הייחודיות הבית ספרית
- רכזי המקצוע ימשיכו לעסוק בהתאמה או בנייה של כלי הערכה ברוח הייחודיות
- רכזת הערכה תוביל פיתוח מקצועי צוותי הפעם בקרב המורים שמלמדים את המקצועות הנוספים (לא מקצועות הליבה).
- בלוח ההערכה של כל מחצית בשנה הבאה ישולבו משימות הערכה חלופיות התואמות את רוח הייחודיות, ורכזת ההערכה תעריך את התהליך במחצית השנייה של שנה הבאה.
- מנהלת בית הספר תצפה בשיעורים ותעריך אותם בעזרת המחווון לפדגוגיה מיטבית ומעצימה שייבנה בהשתלמות הבית ספרית.

